

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: **«ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ
МОРЕГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ»**

Виконавець:

студент ФЕУП

Пальваль Микола Андрійович

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Захарченко Наталя Вячеславівна

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В сучасному світі проблеми розвитку приморських районів, а також морських акваторій, шельфу та, навіть територій, що не мають виходу до моря, проте пов'язані з ним тісними господарськими зв'язками набувають особливої актуальності. Це обумовлюється глобальними та регіональними структурними трансформаціями та загальною інтенсифікацією морської господарської діяльності. Нажаль від самого початку здобуття незалежності формування вітчизняного морегосподарського комплексу відбувалось несистемним шляхом, що призвело до виникнення значних диспропорцій в розвитку окремих його галузей та сегментів. Внаслідок вищевказаного Україна поступово втратила статус морської держави-лідера.

Переважна частина морегосподарського комплексу України зосереджена в Одеській області. На регіональному рівні морегосподарський комплекс Одещини виступає як територіальне поєднання суб'єктів господарської діяльності галузі морського транспорту, суб'єктів інших галузей, незалежно від форм власності, з метою задоволення потреб населення та суспільного виробництва в продукції та послугах морського транспорту за допомогою використання природних, інтелектуально-професійних ресурсів і створених людиною засобів.

Запорукою успішного функціонування морегосподарського комплексу Одеського регіону в довгостроковій перспективі можуть стати його здатність адаптуватися відповідно до мінливих ринкових умов. Цього можна досягти шляхом впровадження передових інноваційних технологій, модернізації основних фондів, технічного переоснащення та формування нової комплексної моделі управління. І саме це обумовлює актуальність дослідження.

Відтак, значна кількість науковців в різні часи здійснювали дослідження різних аспектів функціонування морегосподарського комплексу, в тому числі й на регіональному рівні. Це, насамперед В. Баришнікова, С. Крижановський, О. Кібік, В. Парсяк, М. Волосюк, Л. Вдовиченко, С. Боняр, С. Горбаченко, А. Котлубай, О. Єрмакова та інші.

Метою роботи є розробка рекомендацій щодо збільшення ефективності діяльності морегосподарського комплексу Одеського регіону.

Для досягнення мети дослідження було визначено та поступово вирішено наступні **завдання**:

- розглянути теоретичні питання щодо предмету дослідження;
- розкрити економічний зміст, значення та перспективи розвитку морегосподарської діяльності;
- визначити основні аспекти державної морської політики;
- провести загальну оцінку морського потенціалу Одеського регіону;
- здійснити аналіз поточного стану морегосподарського комплексу Одеського регіону;
- провести аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників, що здійснюють вплив на підприємства морегосподарського комплексу;
- запропонувати заходи залучення інвестицій в об'єкти морського господарства;

- розробити пропозиції щодо державно-приватного партнерства в морегосподарському комплексі;
- визначити напрями впровадження інновацій на підприємствах морегосподарського комплексу.

Об'єктом дослідження є морегосподарський комплекс та його роль у забезпеченні сталого розвитку економіки регіону.

Предметом дослідження є теоретичні та методико-прикладні положення з обґрунтування та оцінювання шляхів збільшення ефективності діяльності морегосподарського комплексу Одеського регіону.

Методи дослідження: Діалектичний – для вивчення стану об'єктів в процесі їх життєдіяльності у досліджуваному сегменті. Аналіз – для деталізації та розділення об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи. Синтез – для узагальнення розрізнених аспектів. Порівняння – для зіставлення даних окремих сегментів морегосподарського комплексу у динаміці. Табличний (графічний) – для наочного відображення результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження: наукові публікації і монографії вітчизняних вчених; дані кон'юнктурних досліджень відповідних маркетингових агентств; узагальнена статистична та фінансова звітність вітчизняних підприємств морегосподарської сфери, нормативно-законодавчі документи з предмета дослідження, дані з Інтернет-джерел тощо.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменування). Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок. Основний зміст викладено на 73 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 9 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: «Теоретичні аспекти становлення морегосподарського комплексу України».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи **«ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОРЕГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ»** визначено місце морської господарської діяльності в економіці України, досліджено сутність та структуру морегосподарського комплексу, а також вплив державної політики на його розвиток.

У другому розділі **«ОЦІНКА ПОТОЧНОГО СТАНУ МОРЕГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ»** проведено дослідження Одеського регіону в контексті його морського потенціалу, здійснена діагностика поточного стану морегосподарського комплексу Одеського регіону, проаналізовано вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на ефективність функціонування суб'єктів морегосподарського комплексу.

У третьому розділі **«НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МОРЕГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ»** запропоновано вдосконалення інвестиційних процесів в морському господарстві, сформовано механізми державно-приватного партнерства в морегосподарському комплексі, здійснена оцінка

ефективності впровадження інновацій на підприємствах морегосподарського комплексу.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного в роботі дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. Морська діяльність є складним динамічним процесом вивчення, освоєння і використання прибережних та морських ресурсів і просторів. Вітчизняний морегосподарський комплекс можна розглядати як територіальне поєднання суб'єктів господарської діяльності галузі морського транспорту, суб'єктів інших галузей, незалежно від форм власності, які взаємодіють між собою та конкурують в межах однієї сфери діяльності, з метою задоволення потреб населення та суспільного виробництва в продукції та послугах морського транспорту за допомогою використання природних, інтелектуально-професійних і створених людиною засобів.

2. Морська політика України вкрай потребує системної єдності, яка б охопила всі сфери діяльності вітчизняного морегосподарського комплексу. До основних напрямів, за якими здійснюватиметься розробка програмних документів, належить: комплексне освоєння природних ресурсів моря, розвиток морського рибного господарства; забезпечення безпеки морської та морегосподарської діяльності тощо.

3. Одеський регіон є приморським, містить найбільшу кількість портів в Україні, має значення в міжнародних водних шляхах. На його території є широкий вихід до Чорного моря та до великих річкових магістралей – Дунаю, Дністра, Дніпра та Дону. Порти Одеської області - це 71% загальних обсягів переробки вантажів портами України, у тому числі 70,4% експортних вантажів, 67,4% імпорتنих вантажів, 98,2% транзитних вантажів, майже 100% контейнерних перевезень в Україні. 3 порти області (Одеса, Південний, Чорноморськ) забезпечують 68,5% загальних обсягів обробки вантажів України.

4. З огляду на оцінку кон'юнктурного стану морегосподарського комплексу Одеського регіону можна стверджувати, що в портовому господарстві, незважаючи на негативні світові тенденції, спостерігається певна стабілізація, а в сфері морської рекреації є гарні перспективи зростання за рахунок внутрішнього туризму, в той самий час ситуація в морському транспорті є досить непередбачуваною, а рибне господарство поступово втрачає власні конкурентні позиції. Ситуація, що склалася потребує, в тому числі, й управлінського упорядкування окремих галузей із перспективою їхнього комплексного розвитку.

5. Структура господарської системи Одеського регіону поєднує морську, яку часто вважають центральною, та континентальну, що розглядається як периферійна, види діяльності. У свою чергу ефективне функціонування складових частин сучасного морегосподарського комплексу не є можливим без формування та постійного розвитку на інноваційних засадах технологічного та кадрового потенціалу

6. Проведені розрахунки дозволяють зробити висновок, що оптимальними інвестиціями для ДП «Одеський МТП» є зниження інших операційних витрат на

11% та адміністративних витрат на 1% при збереженні відношення чистого фінансового результату до чистого доходу від реалізації, тобто, якщо витратити на інноваційні заходи 14703,17 тис. грн., чистий дохід зможе збільшитися на 13372,16 тис. грн. Задля реалізації відповідного інноваційного проекту буде достатньо власних сил підприємства. В свою чергу для ДП «МТП Південний» інноваційні заходи повинні зменшити на 0,7% адміністративні витрати, збільшити на 0,5% інші операційні витрати, що повинно привести до збільшення чистого фінансового результату на 8822,63 тис. грн. Прогнозовані витрати на реалізацію інноваційних проєктів мають скласти 8143,97 тис. грн.

7. В якості оптимальної форми державно – приватного партнерства слід виокремити концесію, яка має цілий ряд переваг. Головною з них виступає можливість залучення коштів на тривалий період при забезпеченні цільового використання об'єкта концесії та збереженні державної власності. концесійний платіж складається з двох частин: фіксованої суми, еквівалентної доходам від функціонування об'єкту до його передачі в концесію та участі у результатах діяльності концесійного активу у вигляді роялті. Така схема є вигідною для держави та сприятиме виконанню концесіонером його обов'язків.

8. На активність інноваційної діяльності на рівні підприємств морського господарства впливають технологічні, фінансові та організаційно-управлінські фактори, до яких слід віднести гнучкість організаційної структури, стиль управління, якість та своєчасність інформаційних потоків, чіткість організації функцій управління, оперативне реагування на кон'юнктурні зміни, автономію, децентралізацію тощо. Саме врахування зміни цих факторів дозволяє забезпечити результативність інновацій.

АНОТАЦІЯ

Пальваль, М.А. «Обґрунтування перспектив розвитку морегосподарського комплексу Одеського регіону»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за освітньою програмою “Економіка, планування та управління бізнесом” зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Одеський національний економічний університет. Одеса. 2022.

У роботі розглянуто теоретичні аспекти щодо сутності та структури морегосподарського комплексу, а також державної політики з його розвитку.

Охарактеризовано морський потенціал Одеського регіону, проведено кон'юнктурні дослідження різних сфер морегосподарської діяльності, здійснена оцінка впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на ефективність функціонування суб'єктів морегосподарського комплексу.

Зроблено пропозиції щодо вдосконалення інвестиційних процесів в морському господарстві, сформовано механізми державно-приватного партнерства в морегосподарському комплексі, здійснена оцінка ефективності впровадження інновацій на підприємствах морегосподарського комплексу.

Ключові слова: морська діяльність, морегосподарський комплекс, інвестиції, морський потенціал, державно-приватне партнерство, кластер.

ANNOTATION

Palval, M.A. «Substantiation of the prospects for the development of the maritime economic complex of the Odesa region»

Qualification work for a master's degree educational program "Economics, planning and business management" in specialty 076" Entrepreneurship, trade and exchange activities". Odessa National Economic University. Odessa. 2022.

The paper examines theoretical aspects regarding the essence and structure of the maritime complex, as well as state policy on its development.

The maritime potential of the Odesa region has been characterized, conjunctural studies of various spheres of maritime activity have been carried out, and the impact of external and internal factors on the effectiveness of the functioning of the subjects of the maritime complex has been assessed.

Proposals were made to improve investment processes in the maritime industry, mechanisms of public-private partnership in the maritime industry complex were formed, and an assessment of the effectiveness of the implementation of innovations at the enterprises of the maritime industry complex was carried out.

Keywords: maritime activity, maritime economic complex, investments, maritime potential, public-private partnership, cluster.